

1. MEDİNE'DE İSLAM TOPLUMUNUN OLUŞUMU

Hz. Peygamber'in Medine'ye hicreti İslam'ın yayılması ve genişlemesi açısından çok önemli bir dönüm noktası oldu. Toplumsal alanda da ciddi düzenlemeler yapıldı. Müslümanlar arasında kardeşlikler pekişmeye başlamış oldu. Ensar ve muhacir arasında yapılan kardeşliğin (muahat) yanında, Mescid-i nebinin inşası, Medine sözleşmesi, nüfus sayımı, ezanın belirlenmesi gibi pek çok yenilikte yapıldı.

İslam'ın yayılması ve Müslümanlığı daha iyi yaşayabilmek için yapılan bu hicret sahabenin Müslümanca duruşunun asil bir göstergesiydi. İnsanlar mallarını mülklerini yaşamlarına dair her şeyi terk edip hakkı tercih etmişlerdi. Medine halkı da muhacirlere göstermiş olduğu maddi manevi destek ile şehirde tam bir samimiyet ve güven ortamı oluşmuş oldu.

1.1. Mescid-i Nebi'nin İnşası

Peygamberimiz, Medine'ye hicret ettiğinde herkesin namaz ibadetini yerine getirebileceği ve toplantıların yapabileceği bir mescit inşa etmek istedi. Peygamberimizin öncülüğünde Muhacir ve Ensar'ın birlikte çalışması sonunda hızlıca mescit inşa edildi. Bu mescide "Peygamber Mescidi" anlamında "Mescid-i Nebi" adı verildi. Çevresinde Ashab-ı Suffe'nin kalabileceği yerlerin de bulunduğu bu mescit, çeşitli hukuki meselelerin, toplumsal sorunların görüşülüp karara bağlandığı bir mekân olarak da kullanıldı. Ayrıca Mescid-i Nebi, bazı tıbbi müdahale ve tedavilerin yapıldığı bir hastane olarak da vazife gördü. Medine'ye gelen yabancı kabilelerin elçileri de Mescid-i Nebi'de kabul ediliyorlardı.

1.2. Ashâb-ı Suffe

Mescid-i Nebi'nin eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yürütülmesinde çok önemli bir rolü vardı. Evi, ailesi olmayan yetmişten fazla Müslüman, mescidin avlusunda yapılan suffede kalıyor, bütün ihtiyaçları burada karşılanıyordu. Bunlara "Ashab-ı Suffe" deniliyordu. Suffe'de toplanan sahabilere Kur'an-ı Kerim, yazı ve çeşitli bilgiler öğretiliyordu. Ashab-ı Suffe, kendilerine ayrılan bölümü, dinlenme ve ders çalışma yeri olarak kullanırken sınıf olarak da mescitten yararlanıyorlardı.

Ashab-ı Suffeden bazıları

-Ebu Zerr el-Gıfârî	-Suheybi'r-Rûmî,
-Huzeyfe	-Ukbe b. Âmir,
-Ammar,	-Ükkâşe,
-Habbâb,	-Abdullah b. Mesud,
-Ebu Hüreyre,	-Berâ b. Mâlik
-Selmân-ı Fârisî,	

Ashab-ı Suffe hocaları

Hz. Peygamber (s.a.v)
başta olmak üzere Abdullah b. Mesud, Ubey b.
Ka'b, Muaz b. Cebel, ve Ebu'd-Derdâ gibi ilim
sahibi sahabilerden oluşuyordu.

Peygamberimiz (s.a.v) Asha-ı Suffe de yetişen bu değerli insanları, bilgi ve kabiliyetlerine göre çeşitli hizmetlerde de görevlendiriyordu.

1.3 Muhacir-Ensar Kardeşliği

Peygamberimizin hicretten kısa bir süre sonra yaptığı kardeşlik anlaşması sayesinde, kırk beşi Muhacirlerden, kırk beşi Ensardan olmak üzere doksan Müslüman, kardeş ilan edildi. Muhacirlerin mağduriyeti giderildi. Ensar, Muhacirin ihtiyacını giderme, onlara yardım etme konusunda adeta birbiriyle yarışlıyordu. Ensar ve Muhacir arasındaki bu bağ Kur'an-ı Kerim'deki Haşr suresi 9. ayetiyle de övülmüştür.

1.4. Medine Sözleşmesi

Hicretten sonra Medine toplumu; Müslümanlar, Yahudiler ve Medineli müşriklerden oluşuyordu. Bazı kabileler arasında dahi bazı problemler yaşanırken farklı dinlere mensup insanların bir arada olması hukuki bir anlaşma için zemin hazırlıyordu. Böylelikle bir Medine sözleşmesi imzalandı. Anlaşma maddelerinin bazıları şöyledir;

1. Bu yazı; Peygamber Muhammed (s.a.v.) tarafından Kureyşli ve Medineli Müslümanlar, bunlara tâbi olanlara sonradan iltihak edenler ve onlarla beraber cihat edenler içindir.
2. Hiçbir mü'min diğer mü'minin mevlası (kendi ile akdi kardeşlik ilişkisi kurulan kimse) ile onun aleyhine olacak bir anlaşma yapmayacaktır.
3. Yahudiler kendi dinlerinde serbest kalacaklar. Müslümanlarla Yahudiler, barış içinde yaşayacaklar.
4. Hiçbir müşrik, bir Kureyşlinin malını ve canını himayesi altına alamaz ve hiçbir mü'mine bu hususta engel olamaz.
5. Himaye verme hakkına sahip olanların dışında hiç kimse himaye veremez.
6. Müslümanlar ve Yahudiler arasında Medine'ye saldıracaklara karşı yardımlaşma yapılacaktır.

1.5. Namaza Davet: Ezan

Hicretten sonra Ezanın belirlenmesi, kıblenin değişikliği, orucun, zekâtın ve tesettürün farz kılınması gibi ibadetler konusunda da gelişmeler oldu. Peygamberimiz hicretten bir süre sonra ashabını toplayarak namaza nasıl davet edileceğiyle ilgili onlarla istişare etti. Bazı sahabeler namaz vakitlerinde, Hristiyanlarda olduğu gibi çan çalınmasını, diğer bir kısmı Yahudiler gibi boru üflenmesini, bir kısmı da Mecusilerinki gibi namaz vakitlerinde ateş yakılıp yüksek bir yere götürülmesini teklif etti. Çeşitli görüşlerin ileri sürüldüğü istişare sonucunda kesin bir karara varılamadı. Peygamber Efendimiz de yapılan bu teklifleri başka dinlerin uygulamalarına benzediği için uygun bulmadı. O sırada Hz. Ömer söz aldı: "Ya Resulallah! Halkı namaza çağırmak için neden bir insan görevlendirilmesin?" diye sordu. Peygamberimiz o anda Hz. Ömer'in teklifini uygun gördü ve Bilal-i Habeşi'ye "Kalk ya Bilal, namaz için seslen." dedi. Medine sokaklarında, "es-salah, es-salah diye seslenerek Müslümanları namaza çağırmaya başladı. Aradan çok zaman geçmeden ensardan Abdullah b. Zeyd ezan ile ilgili bir rüya gördü. Rüyasını Peygamberimize anlattığı zaman o da rüyasının hak olduğunu söyledi. Zeyd'e rüyasında gördüklerini güzel ve gür sesli Bilal'e öğretmesini istedi. Bilal-i Habeşi, Medine'nin yüksek bir yerine çıkarak ezanı okumaya başladı. Bilal'in okuduğu ezanı evinde duyan Hz. Ömer koşarak Peygamberimize geldi ve aynı rüyayı kendisinin gördüğünü söyledi. İlerleyen günlerde Mescid-i Nebi'nin arka tarafına ezan okumak için özel bir yer yapıldı.

1.6. Medine Pazarının Kurulması

İslami esasların uygulandığı bir pazar kurmak isteyen Hz. Peygamber (s.a.v), Nebî ve Benî Kaynuka pazarı gibi yerleri dolaşmış ve bunların Müslümanlara uygun olmadığını belirtmiştir. Benî Kaynuka pazarının yakınındaki Baki ez-Zübeyr'de bir çadır kurup burayı pazar yeri olarak seçen Resulullah'ın teşebbüsünü Yahudilerin ileri gelenlerinden Kâ'b b. Eşref çadırın iplerini kesmek suretiyle sabote etmiş, bunun üzerine Hz. Peygamber Benî Sâide bölgesindeki bir alanı tahsis etmiştir.

1.7. Kıblenin Değişmesi

Peygamberimiz ve Müslümanlar Mekke döneminde namazlarını kılarken Kudüs'e doğru dönerek kılıyorlardı. Hicretten sonra Müslümanlar Mescid-i Aksa'ya doğru namaz kılmaya devam ettiler. Kuba Mescidi ve Mescid-i Nebi'nin kıbleleri Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya göre yapılmıştı. Bu durum, hicretin on yedinci ayına kadar böyle devam etti. Müslümanların Kudüs'e doğru yönelerek namaz kılması Hristiyan ve Yahudilerin kendilerine bir pay çıkararak üstünlük iddia etmelerine sebep oldu. Çünkü Kudüs onların da kıblesiydi. Peygamberimizin gönlünden Kâbe'ye doğru dönerek namaz kılmak geçiyordu. Recep ayı ortalarında bir pazartesi günü Peygamberimiz öğle namazını kıldırırken Bakara suresi 144. Ayet nazil oldu ve ikinci namazını bitirmek üzere olan peygamberimiz (s.a.s) yönünü Kâbe'ye çevirdi. Bu durumu fırsat bilen Yahudi ve münafıklar fitne çıkartmak isteseler de başarılı olamadılar.

2. SERİYYE VE GAZVELER

Asker sayısı ne olursa olsun, savaş için yahut başka bir maksatla Hz. Peygamber'in bizzat katıldığı bütün askeri seferlere **gazve** denilir. Peygamberimizin katılmadığı, bir sahabenin komutasında gönderdiği askerî birliklere **seriyye** adı verilir.

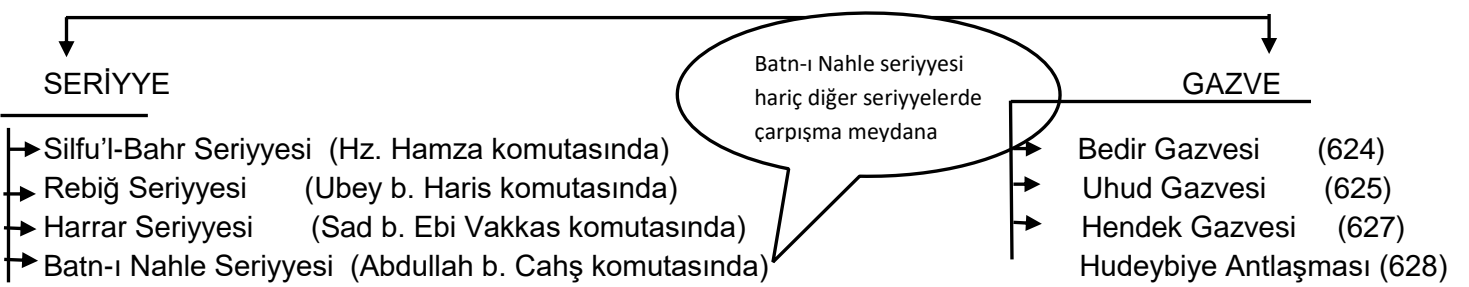
Peygamberimiz müşriklerin saldırılarına karşı savunma gücü oluşturmak için Müslümanların sayısını tespit etmek istedi. Sayım sonunda Medine'de 10 bin kişinin yaşadığı; bunun 1500'nün Müslüman olduğu, 4000'nin Yahudi ve 4.500'nün de müşrik Arap olduğu tespit edildi. 1500 Müslümanın 600–700 arasındaki kısmı erkeklerden oluşmaktaydı. Erkekler içerisinde ise 500 kişi savaşabilecek durumdaydı.

Hz. Peygamber'in emir ve kumandasında yirmi yedi gazve gerçekleşmiştir. Seriyyelerin sayısı ise otuz beş ile altmış arasında değişmektedir. Gazvelerden sadece dokuzunda savaş meydana gelmiş, diğerleri askeri sefer şeklinde gelişmiştir.

2.1. Savaşa İzin Verilmesi

Müslümanlar, Medine'ye hicret ettikten sonra defalarca müşriklerle savaşmak istemişlerdi. Şefkat ve Merhamet Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v) bir keresinde "Henüz savaş izni verilmedi, sabredin Allah'ın yardımı yakındır, biz bununla emrolunmadık." diyerek savaş taleplerini reddetmişti. Hicretten sonra Müslümanlar, giderek güçlenip müşriklerle karşı koyabilecek duruma gelmişlerdi. Üstelik sabır yolu ile barışı sürdürmek artık mümkün değildi. Bundan dolayı Hicretin ikinci yılı başlarında Safer ayında; **"Haksızlığa uğratılarak kendilerine savaş açılan kimselerin karşı koyup savaşmasına izin verilmiştir. Allah onlara yardım etmeye elbette kadirdir."** âyeti ve **"Sizinle savaşanlara karşı, Allah yolunda siz de savaşın. Aşırı gitmeyin; doğrusu Allah aşırı gidenleri sevmez"** ayetinin nazil olmasıyla Müslümanlara, kendilerini savunmak üzere savaş izni verildi.

2.1. İlk Seriyyeler ve Gazveler

2.2. BEDİR GAZVESİ (624)

Müslümanlar X Müşrikler

Sebe:

- Müşrik ordusunun Müslümanları ortadan kaldırmak için Medine'ye saldırmaya hazırlanması
- Müslümanların Mekke'de kalan mallarına el koyarak ticaret yapan müşriklerin kervanını, Müslümanların durdurmak istemesi

Olay:

Savaş, Bedir kuyuları mevkiinde mübareze ile başlamıştır. Müslümanların sayısı müşriklerle oranla oldukça azdır. Rasulullah Allah'tan yardım ve Allah'ın vaadi olan zafer için duada bulunmuştur ve Allah peş peşe gönderdiği meleklerle Müslümanlara yardım etmiştir. Savaş Müslümanların zaferiyle sonuçlanmıştır.

Sonuç:

- Ebu Cehil, Ümeyye b. Halef gibi müşriklerin önde gelen liderleri ölmüştür.
- Alınan esirler ya fidye karşılığında ya da on Müslüman çocuğa okuma yazma öğretmeleri karşılığında serbest bırakılmıştır.
- Yahudilerden Kaynukaoğulları, Müslümanların zaferini kabullenemeyip Müslüman bir kadına saldırımları sonucu Medine Antlaşması'nı ihlal ettikleri için Medine'den sürülmüşlerdir.

2.3. UHUD GAZVESİ

Müslümanlar Müşrikler

Sebe

- Müşrik ordusunun Bedir yenilgisini kabullenememesi
- Kaynukaoğullarının Medine'den sürülmesi dolayısıyla Yahudilerin müşrikleri kışkırtması

Olay:

- Uhut dağı ve çevresinde gerçekleşti.
- Düşmanın cephe gerisinden gelebilecek saldırısını engellemek için Abdullah b. Cubeyr komutasındaki elli okçu Ayneyn tepesine yerleştirildi ve ikinci bir emre kadar orayı terk etmemeleri emri verildi.
- Savaş mübareze ile başladı, Müslümanların taarruzuna maruz kalan düşman kaçmaya başladı.
- Okçular savaşı kazandık düşüncesiyle ikinci emri beklemeden yerlerinden ayrılmış bu durumu fırsat bilen Halit b. Velit komutasındaki bir grup süvari, Müslümanları arkadan çevirerek üzerlerine ani baskın düzenledi.
- Müslümanlar telaşa kapıldı bu telaş esnasında Musab b. Umeyr'i şehit eden bir kişi peygamberi öldürdüğünü sanarak "Muhammed'i öldürdüm" diye bağırmaya başladı.
- Aralarında birkaç kadının da yer aldığı az sayıdaki sahabeler yerlerini terk etmeyip mücadeleye devam etseler de savaşın seyrini değiştirememişlerdi.

Sonuç:

- Savaş Müslümanların mağlubiyetiyle sonuçlandı
- Hz. Hamza'nın da içinde bulunduğu yetmiş şehit verildi
- Hz. Peygamber yaralandı.
- Hz. Peygamber Müslümanların zayıf düşmediğini göstermek maksadıyla Medine'den sekiz mil uzaklıktaki Hamrau'l Esed'e kadar gitti, burada beş gün kaldılar. Takip edildiklerini anlayan müşrik ordusu tekrar geri dönmeye cesaret edemediği için Mekke'ye geri döndü.

2.4. RECİ VE Bİ'R-İ MAUNE

Lihyeoğullarından Adel ve Kare kabilesine mensup bir heyet peygamberimize gelerek Müslüman olduklarını ve kendi kavimlerine İslam'ı öğretecek birkaç kişi istediklerini söylediler. Peygamberimiz (s.a.s) onlarla birlikte gidip İslam'ı öğretecek sayıları altı ile on arasında değişen bir grup seçti ve bu heyetle birlikte gönderdi. Bu sahabeler yol üstünde bulunan Rec'i denilen mevki de pusuya düşürüldüler. Ve hepsi şehit oldu.

Yine aynı yılda Amir b. Sa'saa kabilesi reisi Ebu Berâ Amir b. Malik Peygamberimizi ziyaret etmiş, İslam hakkında bilgiler edinmişti. Müslüman olmamasına rağmen Resulullah Efendimizden kabilesine İslam'ı anlatacak bazı kimseleri göndermesini istemişti. Peygamberimiz daha öce yaşanan olumsuz tecrübeden dolayı çekimser kalsa da Ebu Berâ'nın güveni sağlamayı garanti etmesi üzerine sayıları kırk ile yetmiş arasında olduğu belirtilen kırk ile yetmiş arasında Müslümanı göndermiştir. Bi'ri Maune denilen yere vardıklarında yine bir ihanet durumu oldu ve İslam'ı öğretmek için gönderilen Müslümanların hepsi şehit düştü. Peygamberimiz (s.a.s) üst üste yaşanan bu olumsuz duruma oldukça çok üzülmüş ve bu olaylara sebep olan kavimlere bir ay boyunca beddua etmiştir.

2.5. HENDEK GAZVESİ (627)

Müslümanlar X Müşrikler

SebeP:

- Uhut savaşından sonra Medine'den sürülen Yahudilerden Nadiroğullarının liderinin yeni bir savaş için müşrikleri kışkırtması

Olay:

- İranlı sahabe Selman-ı Farisi Hendek kazılması fikrini öne sürdü ve fikir kabul edildi.
- Medine çevresinde geniş ve derin hendekler kazıldı.
- Düşman ordusu beklemediği bir savaş stratejisi ile karşı karşıya kaldı.
- Düşman ordusu safında bulunan Eşca kabilesi reisi Nuaym b. Mesut Müslüman oldu, Hz Peygamberle yaptığı konuşma sonrası gerçekleştirdiği oyunla Yahudi-Müşrik ittifakının bozulmasını sağladı.
- Savaşın beklenenden daha uzun sürmesi müşrik ordusunun yiyecek ve içeceğinin bitmesine sebep oldu.
- Medine'deki Yahudilerin saldırma ihtimalinden dolayı Müslümanların 'da endişe ettiği çetin bir savaş oldu.

Sonuç:

- Yirmi üç gün süren savaş Müslümanlardan altı kişinin şehit olması ve müşriklerden de üç kişinin ölmesiyle sonuçlandı
- Kureyzaoğullarına Hz. Peygamber kendi kutsal kitapları olan Tevrat'ın hükmünü uyguladı
- Hendek savaşı müşriklerin her türlü saldırganlıklarının sonu oldu, Müslümanlar düşmanlarına karşı üstünlük sağladı. Mekkeli müşrikler de Medine'ye saldırma imkânı bulamadılar.

2.6. HUDEYBİYE Antlaşması

Hız. Peygamber hicretin altıncı yılında, Kâbe'yi ziyaret etmek için sahabilerle birlikte Mekke'ye doğru gitmek üzere yola çıktılar. Müşrikler durumu haber alınca, Müslümanları Mekke'ye sokmamaya karar verdiler. Hudeybiye denilen yerde, uzun uzadıya yapılan görüşmelerden sonra, müminler ve müşrikler arasında on senelik bir anlaşma yapıldı.

Anlaşma Şartları

- Müslümanlar o yıl Kabe'yi ziyaret etmeden Medine'ye geri dönecekler.
- Bir sonraki yıl Mekke'ye gelebilecekler fakat burada üç günden daha fazla kalmayacaklar.
- Müslümanlar Mekke'ye silahsız olarak gelecekler.
- Müslümanlar, Mekke'deki Müslümanlardan hiç birini Medine'ye götüremeyecek, Medinelilerden Mekke'de kalmak isteyen olursa mani olunmadan kalabilecek.
- Mekkeli Müslümanlardan ve müşriklerden biri, Medine'ye gidecek olursa Mekke'ye geri çevrilecek.
- Müslümanlardan biri, Kureyş tarafına geçerse o, teslim edilmeyecek.
- Arap kabileleri, istedikleri taraf ile birleşebilecekler.

2.7. MEKKE'NİN FETHİ

Hudeybiye antlaşmasında alınan kararlara Müşriklerin uymaması üzerine Müslümanlar Mekke'ye girmek üzere yola çıktılar. Mekke yakınlarında Ebu Süfyan ile bir görüşme yapıldı. Ebu Süfyan Mekke'ye gelerek olanları anlattı. Müslümanların savaşmak için gelmediğini ve onlara karşı direnmekle de bir şey elde edemeyeceklerini söyledi. Müslümanlar dört koldan Mekke'ye girdiler. Mekke'nin fethinden sonra Sakif ve Hevazin kabilelerinin İslam'a olan düşmanlıkları sebebiyle Huneyn bölgesinde bir savaş gerçekleşti. Savaşta Müslümanlar galip oldu. Akabinde Müslümanlar Taif'i de kuşattı ama şartlar zorlaşınca kuşatma kaldırıldı. Hueyn'e geri gelinerek savaş ganimetlerinin taksimatı yapıldı.

Feth'in sonuçları

- İslamiyet, Arap yarımadasının en kuvvetli dini haline geldi.

- Müslümanlar hac ibadetinde serbestlik kazandı.
- Hicaz bölgesinin fethi bitti (Mekke, Medine, Taif)
- İslamiyet'in yayılışı hızlandı.

2.8. HUNEYN GAZVESİ (630)

Müslümanlar Müşrikler

Sebepler:

- Sâkif ve Havâzin kabilelerinin Mekke'nin fethini hazmedememesi ve Müslümanlar olan düşmanlıkları.

Olay:

- Havâzin kabilesi oldukça kalabalık bir ordu hazırladı. Bu hazırlık peygamberimiz (s.a.s) tarafından duyulunca Müslümanlarda hemen bu ordunun yarısı kadar bir ordu hazırladı. Huneyn'e doğru hareket edildi.
- Sahabelerden bazıları bu kadar büyük bir orduyu yenemeyeceklerini düşünüyor ve dile getiriyorlardı. Halid b. Velid komutasındaki İslam ordusu düşmanla savaşıma başlayınca düşmanın kurduğu pusu sebebiyle mü'minler endişelenip kaçmaya başladılar.
- Peygamber (s.a.s)'in çağırısı üzerine kendine gelen sahabeler "İebbeyk" diyerek kendilerini toparlayıp savaşa tekrar başladılar. Bu taarruz düşmanları korkuttu ve kaçmalarına sebep oldu.

Sonuç:

- Bu gazve de oldukça çok ganimet elde edildi ve birçok esir alındı.
- Hevâzinle birlikte hareket eden Sakifliler, yenildikten sonra Tâif'teki kalelerine sığınmış şehrin kapılarını kapatarak beklemeye başlamışlardı. Bir süre Müslümanlar tarafından Taif kuşatmaya alındı fakat bir süre sonra askerlerinde yorgun düşmesi üzerine kuşatma kaldırıldı.
- Peygamberimiz (s.a.s)'in de duası üzerine bir yıl sonra Sakif kabilesine mensup altı kişilik bir heyet Müslüman olma talebiyle peygamberimize geldi.

Ganimet taksimi:

- Beşte biri hazineye
- Savaşa katılan İslam ordusuna
- *Müellefe-i kulûb* (kalpleri İslamiyet'e yeni ısındırılmış kimselere)

3. NİFAK VE MÜNAFIKLAR

Mekke'de Münafıklar olarak isimlendirilen bu zümrenin lideri de Abdullah b. Ubey b. Selül'dü. Sayıları az olduğundan Müslüman olduklarını söyleyip, Müslümanların sırlarına vakıf olup, bu sırları Müşriklere ve Yahudilere vererek Müslümanların aleyhinde çalışıyorlardı. İfk hadisesine de sebep olan münafıklar şehirde nifak ve bozgunculuk çıkartıyorlardı.

Kur'an-ı Kerim'in birçok ayetinde onların davranış bozuklukları dile getirilir. Onların cimri, yalancı ve kibirli oldukları, gösterişe önem verdikleri, maddi menfaat için namaz kıldıkları, gerçekte ise dua ve ibadet hayatında isteksiz davrandıkları, ekonomiyi ve kültürel hayatını bozmaya uğraştıkları gibi birçok olumsuz durumları anlatılmaktadır. Hz. Peygamber (s.a.v) münafıklara kılıç çekmemiştir. Münafıkları genelde tanımakla beraber, onları ismen teşhir edip rezil etmemiştir. Onlara karşı daima itidalli olmuştur.

4. DİĞER DİN MENSUPLARIYLA MÜNASEBETLER

4.1. Yahudiler

KAYNUKAOĞULLARI

Bedir savaşından sonra Kaynukaoğullarından biri kuyumcudaki Müslüman bir kadına tacizde bulundu. Kadını savunmak isteyen bir sahabe çıkan arbedede öldürüldü. Hz. Peygamber bu duruma çok üzüldü onlardan Medine anlaşmasına sadık kalmalarını istedi. Kendilerini İslam'a davet etti. Onlar olumsuz cevap verip kalelerine çekildiler. Müslümanlar kaleyi kuşattı bir süre sonra Yahudiler Medine'den ayrılmaya razı oldular.

NADİROĞULLARI

Müslüman olan Amr b. Umeyye, müşrik olan Amir kabilesine mensup bazı kişileri öldürmüştür. Medine antlaşmasına göre Müslümanlar ve Yahudiler kendilerinin dışında birini öldürürlerse ceza diyetini ortaklaşa ödeyeceklerdi, fakat Yahudiler diyetin bir kısmını ödemeye yanaşmadı. Daha sonra Hz. Peygamberi öldürmek için suikast düzenlediler fakat başarılı olamadılar. Uhut savaşı öncesinde de müşrikleri Müslümanların üzerine yürümeleri için kışkırtmışlardı. Bütün bu olaylardan sonra Hz. Peygamber Nadiroğullarının üstüne yürüdü daha fazla direnemeyen Nadiroğulları şehri terk ederek bir kısmı Hayber'e bir kısmı da Suriye'ye gitti.

KUREYZAOĞULLARI

Hiz. Peygamber, Nadiroğulları şehri terk ettiği zaman Kureyzağullarından Medine Sözleşmesine sadık kalmaları için teminat almıştı. Fakat Kureyzağulları Hendek savaşında Müslümanlara ihanet etmiştir. Savaş sonrasında da Hz. Peygamber Kureyzağullarının üstüne yürümüştür. Bir süre daha kalelerine sığınıp orada taşkınlıklarına devam eden Kureyzağullarını, daha sonra teslim olup Tevrat'tan kendileriyle ilgili verilen hükmüne razı olacaklarını söylemişlerdir. Tevrat'a göre vatana ihanet suçu eli silah tutan erkeklerin öldürülmesi, kadınların ve çocukların esir alınması, malların ise ganimet sayılması idi.

4.2. Hristiyanlar

Hristiyanlarda Yahudiler gibi Ehl-i Kitap olarak nitelendirilirdi. Medine'ye hicret edildiğinde orada çok sayıda Hristiyan vardı. Hz. Peygamber (s.a.s) onları da İslam'a davet etti. Necrânîlilar, bu teklifi kabul etmediler ve onun yerine haraç ödemeyi kabul ettiler. Karşılığında Hz. Peygamber (s.a.v) ibadet ve inanç hürriyetlerini, can, mal ve onurlarını yasal güvence altına alan bir mektup verdi. Peygamberimizin İslam'a davet mektuplarını gönderdiği yerlerden biri de Bizans İmparatorluğuna bağlı Hristiyan Gassanîlerin hâkimiyeti altındaki Busra idi. Buraya giden elçi Haris b. Umeyr el-Ezdi, Busra Valisi Şurahbil tarafından şehit edildi. Bu durum Bizanslılarla yapılan ilk savaş olan Mute savaşına sebep olmuştur. 629 yılında yapılan bu savaş oldukça zor geçmiştir. Bu savaşta İslam sancağını taşıyan Zeyd b. Harise şehit oldu. Sonra İslam sancağını Cafer b. Ebu Talib aldı. O da şehit olunca sancağı, Abdullah b. Revaha aldı. O da şehit düştü. Ashabın önde gelenleri şehit olunca Müslüman askerler dağılmak üzereydi ki ordunun hemen hepsinin isteği üzerine Halid b. Velid komutayıve sancağı eline aldı. Halid b. Velid o gün akşama kadar savaşa devam etti. Gece olduğunda savaşa ara verildi. Halid b. Velid değişik bir taktik uygulamaya karar verdi. On bin ateş yaktırdı ve İslam ordusunu; sağda olanlarını sola, önde olanlarını arkaya alarak yeniden düzenledi. Bizans ordusu gece yanan çok sayıda ateşi görünce takviye kuvvet geldiğini sandı ve büyük bir korkuya kapıldı. Bizans askerleri ertesi sabah yer değiştirmeden dolayı karşılarında farklı yüzler görünce iyice endişelendi ve paniğe kapıldı. İslam ordusunun ilk hücumundan sonra düşman ordusu kaçmak zorunda kaldı.

Mute savaşından sonra müşriklerin savaş hazırlığı içinde olduğunu duyan Hz. Peygamber zor şartlarda hazırlanan yaklaşık otuz bin kişilik bir orduyla Tebuk'e doğru hareket etti. Müslümanlar uzun ve meşakkatli bir yolculuktan sonra Tebuk'e ulaştılar. Fakat ortada düşman askeri yoktu. Peygamberimiz Tebuk'te birkaç hafta kaldı. O bölgede bulunan bazı kabilelerle antlaşmalar yaptı. Cıvardaki bazı Hristiyan ve Yahudi

Arap kabilelerine elçiler gönderdi. Onlardan bir kısmı İslam'ın hâkimiyeti altına girdiler. Daha sonra savaş yapılmadan Medine'ye dönüldü. Tebuk Seferi'yle Bizans'a gözdağı verilmiş ve Müslümanların ne kadar güçlü olduğu çevre kabilelere hissettirilmiştir.

5. İSLAM'A DAVET MEKTUPLAR

Hudeybiye antlaşmasından sonra oluşan barış ortamında İslam hızla yayılmaya başlamıştı. Hz Peygamber (s.a.s) İslam'ın mesajını Arap yarımadası dışına da duyurmak için devlet liderlerine İslam'a davet mektupları gönderdi. Bu mektuplar Evrensel nitelikteydi.

Gönderilen mektuplar ve mektuplara verilen tepkiler:

BİZANS	İmparator Heraklyus gönderilen elçiye ve mektuba saygılı davrandı
SASANİ DEVLETİ	İran kışrası Perviz, Hz. Peygamberin elçisini iyi karşılamadı. Mektubu yırtıp attı.
HABEŞİSTAN	Habeşistan kralı Necaşi gönderilen elçiyi çok güzel karşıladı. Bazı kaynaklar Necaşi'nin Müslüman olduğunu belirtir.
GASSANİLER	Bizans'a tabi olan Gassaniler gurur ve kibirlerinden dolayı büyülenmişlerdir ve gönderilen elçiyi öldürdüler. Elçiye yapılan bu muamele Mute savaşına neden oldu.
ARAP KABİLELERİ	Mısır muvakısı, İslam'a girmemiş ama elçiyi güzel karşılamış hatta onu hediyelerle uğurlamıştır.

6. HEYETLERLE GÖRÜŞMELER

Mekke'nin fethinden ve Havazinlerin Müslüman olmasından sonra çevre kabileler heyetler halinde İslam'ı tanımaya geliyorlardı. Kendilerine İslam'ı anlatacak kişiler talep ediyorlardı. Hicretin dokuzuncu yılında heyetler

Medine'ye yoğun şekilde geldiği için bu yıla "Elçiler Yılı" (Senet'ül-Vüfûd) adı verildi. Bu kabilelerden bazıları; Benî Temim, Benî Zeyde, Benî Amir, Benî Sa'd b. Bekir, Abdulkays, Benî Hanife, Benî Tay, Kinde, Hemdan kabileleridir. Sakifliler de İslam'a giren kabilelerdendi onlarında İslam'a girmesine peygamberimiz oldukça sevinmiştir.

7. VEDA HACCI VE VEDA HUTBESİ

Hicret'in 10. Yılı Zilkade ayında Hz. Peygamber, ailesi ve ashabi hac için hazırlandı. Hac ibadetini yaptıktan sonra Arafat vadisinde meşhur hutbesini okurken tebliğ vazifesini tamamladığını belirten ayet nazil olmuştur. Ebu Bekir inen bu ayeti duyunca Hz. Peygamberin vefatının yakın olduğunu hissetmiş ve ağlamıştı.

Evrensel bir nitelikte olan Veda hutbesinde şu konulara değinilmiştir;

- Herkesin can mal ve namusu korunacaktır, kan davaları kaldırılmış, faiz yasaklanmıştır.
- Kimsenin kimseye zarar vermeye hakkı yoktur.
- Kadınlar erkeklerin hayat arkadaşıdır onlara iyi muamele edilecektir onlarında erkekler gibi mal ve mülke tasarruf hakkı vardır.
- İnsanlar ırk ve renk farkı gözetmeden birbirlerine eşittir.
- Servetin bir elde birikmemesi için bütün varislere hisselerine isabet eden meşru hakları verilecektir.
- Zina ve aile hayatına zarar verebilecek her şey yasaklanmıştır.
- Bütün Müslümanlar kardeşler.

8. PEYGAMBERİMİZİN VEFATI

Veda haccı ve hutbesi sanki Hz. Muhammed'in bir ayrılık mesajı oldu. Hac ibadetini yapıp Medine'ye döndü ve bir süre sonra rahatsızlandı. Rahatsızlığı günden güne artıyordu. İyice ağırlaşır mescide çıkamayacak duruma geldiğinde Hz. Ebu Bekir'e namazları kıldırmasını söyledi. Peygamberimiz, 8 Haziran 632 tarihinde altmış üç yaşındayken Medine'de vefat etti. Vefat ettiği yere defnedildi.

O'nun (s.a.s) Ravza-i Mutahhara olarak isimlendirilen mezarı, Medine'de, Mescid-i Nebevi'nin içindedir.